

Gratuit, ma betg per nagut

Studi davart l'activitad dad organisaziuns da dunnas dal Grischun en uffizi d'onur

Cuntegn

Prefaziun "Tge capitassi, sche..." 1

Questas 23 organisaziuns da dunnas èn sa participadas 2

Introducziun 3

Ils resultats en in'egliada 4

Tge è vairamain lavur voluntara? 6

Lavur voluntara en Svizra 7

Lavur voluntara en il Grischun 8

Furmas d'organisaziun e structuradas da las organisaziuns da dunnas 9

Champs d'activitad da las organisaziuns da dunnas 10

Tantas uras lavuran dunnas gratuitamain en las organisaziuns 12

Quant temp che presidentas, suprastantas e commembras impundan 13

5.6 milliuns francs valan las uras prestadas 14

Tants daners rimnan las dunnas per donaziuns 15

Co ch'i vegn rimnà daners en las uniuns 16

Tgi che survegn las donaziuns 17

Nua che las donaziuns van 18

Resumaziun dals resultats 19

L'impurtanza sociopolitica da la lavur voluntara 20

Agiunta

Questas datas èn vegnidas retschertgadas 21

Organisaziun dal project 22

Procentuala da respostas 23

Ulteriura litteratura e links en la rait 24

Impressum 25

Tge capitassi, sche ...

... l'uniun da dunnas na concediss gnanc in franc pli a favur da la piazza da gieu dal vitg? Tge capitassi, sche las persunas attempadas dal vitg na survegnissan naginas visitas pli da las commemoras da l'uniun da dunnas? Tge capitassi, sche l'uniun da dunnas n'organisass betg pli l'ustaria ed il service per las tschientinas da participantas e da participants sco er da giasts a la festa da chant? Tge capitassi, sch'ils uffants da scolina na survegnissan betg pli in satget da Son Niclà ils 6 da december? E tge capitassi, sch'i crudass ora il di da schuppa, al qual sa raduna la mesa vischnanca? Tge capitassi, sche las bleras millis dunnas che s'engaschan di per di en las uniuns da dunnas localas u en las suprastanzas da las organisaziuns da dunnas, mettessan simplamain ils mauns en crusch.

Concretamain: La piazza da gieu giess en decadenza, la glied veglia fiss pli e pli abandonada, l'uniun da chant stuess tschertgar sponsuras e sponsurs per ils custs da l'ustaria e dal service, ils uffants da scolina fissan fors trists, e las abitantas ed ils abitants d'ina vischnanca perdessan ina pussaivladad da tgirar ils contacts.

En nossas vischnancas grondas e pitschnas spariss la vita sociala. Ils numerus projects gronds e pitschens per dunnas, per uffants, per persunas impedidas, per persunas basegnusas e per persunas attempadas en il Grischun, en Svizra ed a l'exteriur stuessan vegnir redimensiunads, sche las donaziuns da las uniuns da dunnas mancassan. Ed il stadi stuess crear in grond dumber da novas instituziuns, da novs posts da cussegliaziun e.u.v. per pudair far e pajar tut quai che las dunnas che prestan di per di en uffizi d'onur. Il senn per la cuminanza en nossa societad s'indebliss pli e pli. E da quai patissan nus tuts.

Igl è nairas uras da mussar concretamain, tge che l'engaschament da las dunnas en uffizi d'onur signifitgescha per nus tuts. Cun questa brochura d'infurmaziun vulain nus far quai.

Questas 23 organisaziuns da dunnas èn sa participadas al studi

Gruppa 1

1. centrala da dunnas dal Grischun
2. uniun catolica da dunnas dal Grischun, suprastanza e 30 secziuns
3. federaziun svizra d'academicas, secziun GR
4. plenum da dunnas GR¹
5. puras GR, suprastanza e 9 secziuns
6. societad d'utilitad publica GR, suprastanza e 7 secziuns
7. uniun da las Grischunas, suprastanza e 5 secziuns
8. agid evangelic a las dunnas GR
9. moviment ecumenic da las dunnas GR
10. IDEM (en il servetsch d'in conuman)

¹ Il plenum da dunnas dal Grischun è vegnì dissolvì la stad 2008

Gruppa 2

1. federaziun spezialisada per la tgira d'uffants GR
2. archiv grischun per la cultura da las dunnas
3. PLD dunnas
4. FGLM (federaziun grischuna da las magistras per lavur da maun ed economia da chasa)
5. PS dunnas
6. club Zonta Cuira
7. BPW dunnas Cuira, Tavau ed Engiadina
8. soroptimists Cuira ed Engiadina
9. NEFU GR
10. forum naschiantscha
11. agid grischun per mamma ed uffant
12. FORUM elle Rezia Cuira (Migros)
13. Femint

Secziuns da l'uniun catolica da dunnas

Alvaschagn, Breil, Cumbel, Cunter-Riom-Parsonz, Danis-Tavanasa, Domat, Falera, Igis-Landquart/Signuradi, Glion, Lantsch, Lumbrein, Mustér, Panaduz, Puschlav, Razén, Rueun, Sagogn, Salouf, San Murezzan, Savognin, Sevgein, Sumvitg/Cumpadials, Suraua, Surava, Sursaissa, Tinizong/Rona, Tujetsch, Trun/Zignau, Val S. Pieder, Vrin.

Secziuns da las puras GR

Tavau, Fläsch, Igis/Landquart, Maiavilla, Malans, Mantogna sura, Sched, Valendau, Versomi-Arezen.

Secziuns da la societad da dunnas d'utilitad publica dal Grischun

Churwalden/Parpan, Favugn, Igis, Malix, S-chanf, Seewis, Tusaun.

Secziuns da l'uniun da las Grischunas

Maiavilla, San Murezzan, Schlarigna, Scuol, Tavau.

Introducziun

Senza lavur voluntara u senza lavur en uffizi d'onur n'è nossa societad civila betg imaginabla. La convivenza en las vischnancas e la colliaziun tranter las generaziuns, l'entira structura sociala e la solidaritad vegnan promovidas tras l'agid gratuit e tras la lavur betg remunerada da numerusas persunas. Sco voluntarias s'engaschan las dunnas gia dapi adina fitg ferm sin il champ social, ecclesiastic e cultural. Avant circa 150 onns han ellas cumenzà a fundar uniuns ed organisaziuns da dunnas. Ellas han fatg lavur da pionier, e bleras da lur iniziativas èn la finala daventadas incumbensas dal maun public ed èn vegnidas instituzionalisadas. Pensain als fatgs da sanadad (ospitals, spitex), a la lavur sociala u ad instituziuns per la furmaziun (scola da dunnas) u a la tgira d'uffants complementara a la famiglia. La lavur voluntara da dunnas datti anc adina. Millis da dunnas mettan a disposiziun lur temp, lur energia e lur creativitat e gidan ad innovar ed a sviluppar nossa societad.

Il studi "Gratuit, ma betg per nagut"

L'engaschament en uffizi d'onur è – per tradiziun – fitg derasà en il Grischun, cunzunt tar las dunnas.

Passa 16'000 Grischunas èn commembras activas d'ina uniun da dunnas. Tge fan questas dunnas exactamain en las uniuns da dunnas? Quantas uras investeschan ellas en lur lavur en uffizi d'onur? Co rimnan ellas daners per ina buna chaussa? Quants daners da donaziun survegnan ellas? E tgi profita da quai? Fin oz n'enconuschan ins betg ils detagls da tut quai. Perquai è vegnì inizià l'onn 2006 il studi "Gratuit, ma betg per nagut" da la "maisa radunda" da las organisaziuns grischunas da dunnas e realisà ils onns 2007 fin 2008 dal post da stab per l'egualitad da las schanzas.¹

23 organisaziuns grischunas da dunnas èn sa participadas ad ina retschertga da questas datas durant in onn da gestiun. Ed ussa exista in grond dumber d'infurmaziuns detagliadas. Il studi "Gratuit, ma betg per nagut" mussa per l'emprima giada la dimensiun da la lavur da las Grischunas en uffizi d'onur. La finamira è quella da sensibilisar la publicitad per quest engaschament ch'è enormamain impurtant per la societad. Per noss vitgs e per nossas vals è el indispensabel. En il zuppà vegn fatga lavur da vaglia. Il studi vuless promover la stima per la lavur da las dunnas en uffizi d'onur.

¹ Direcziun dal project: Silvia Hofmann, Stagl; coordinaziun dal project: Yvonne Monsch; accompagnament: gruppa da lavur da las organisaziuns da dunnas

Resultats dal studi "Gratuit, ma betg per nagut"

Calculaziuns approximativas

Las dunnas da 23 organisaziuns grischunas da dunnas prestan 108'070 uras da lavur per onn en uffizi d'onur.¹

Cumparegliaziun cun la vita professiunala

Ina persuna che lavura dal 16avel onn da vegliadetgna fin a la pensiun a la vegliadetgna da 65 onns adina a 100 pertschient (42 uras/emna, 4 emnas vacanzas/onn) presta en tut 98'784 uras.

Administraziun chantunala

En l'administraziun chantunala lavuran actualmain 2935 collavuraturas e collavuratur². Ellas stuessan tuttas e tuts lavurar quasi 37 uras (pia quatter e mez dis) gratuitamain per cuntanscher il dumber da las uras da lavur da las organisaziuns grischunas da dunnas en uffizi d'onur.

Regenza chantunala

Las 108'070 uras correspondan al temp che vegn impundi da nosssa regenza da tschintg personas durant dus periodas d'uffizi (8 onns) cun 55 uras per emna e cun quatter emnas vacanzas. 5'605'468 francs vala il temp che las dunnas da 23 organisaziuns grischunas da dunnas impundan per onn en uffizi d'onur.³

Regenza naziunala

Ina cussegliera u in cusseglier federal ha entradas annualas da 400'000 francs. Nossas 7 cusseglieras federalas e cussegliers federali stuessan desister dus onns a la lunga da lur salari per cuntanscher la prestaziun da 5.6 milliuns francs che las organisaziuns grischunas da dunnas furneschan durant in onn.

¹ Calculaziun approximativa sin basa da la decleraziun persunala da 23 organisaziuns da dunnas entaifer 12 mais ils onns 2007/2008

² Stadi settember 2008

³ Calculaziun approximativa sin basa da la media dal temp da lavur d'ina dunna e sin basa da la media dal salari d'ina dunna tenor l'uffizi federal da statistica plus ils custs socials ed ils custs d'infrastructura

31 uras per onn investescha en media mintga dunna ch'è activa en in'organisaziun da dunnas per ses engaschament en uffizi d'onur en ina da las 23 organisaziuns grischunas da dunnas.

Mintga dunna che s'engascha en uffizi d'onur en ina da las 23 organisaziuns grischunas da dunnas desista en media d'entradas en la valur da 1600 francs per onn.²

475'154 francs rimnan e regalan las dunnas da las 23 organisaziuns grischunas da dunnas per onn.

16'124 dunnas u 29 pertschient da las dunnas grischunas èn commembras d'ina organisaziun da dunnas.³

¹ Calculaziun approximativa sin basa da circa 3500 dunnas dal collectiv general da 16'124 dunnas ch'èn activas en lur organisaziun

² Calculaziun sin basa da las 3500 commembras activas da las 23 organisaziuns da dunnas

³ Uffizi per economia e turissem/statistica, dumbraziun dal pievel 2000, vegliadetgna: 56'358 dunnas da 20 a 64 onns; almain 16'124 dunnas èn tenor nosssa retschertga commembras d'ina organisaziun grischuna da dunnas

Tge è vairamain lavur voluntara?

I dat differentas furmas da lavur voluntara u da lavur en uffizi d'onur. La lavur voluntara po vegnir dividida en duas differentas gruppas: en l'uschenunada lavur voluntara instituziunalisada ed en l'uschenunada lavur voluntara informala.

La lavur voluntara instituziunalisada

Cumpiglia la lavur en uffizi d'onur e la lavur voluntara entaifer organisaziuns. La commembranza e la collavuraziun en in'uniun, en ina partida politica u en in club tutgan tar la lavur voluntara instituziunalisada gist tuttina sco la lavur gratuita en la funcziun da commembra dal cussegl da fundaziun, da parsura u da presidenta d'ina uniun. En Svizra è mintga quarta persuna engaschada en almain ina da questas activitads voluntaras.

Lavur voluntara informala

Cumpiglia la lavur voluntara betg organisada. Ella consista d'activitads che vegnan furnidas gratuitamain, regularmain ed er spontanamain sco l'agid da buna vischinanza, la tgira d'uffants, viadis cun l'auto, la tgira e l'agid en l'ambient persunal. En Svizra prestan cunzunt dunnas e persunas attempadas lavur voluntara informala. En Svizra è la part da la lavur voluntara informala prestada circa uschè gronda sco quella da la lavur voluntara instituziunalisada.

Lavur voluntara en Svizra

En Svizra vegni prestà fitg blera lavur voluntara. 38.1 pertschient da la populaziun lavura en uffizi d'onur. Qua datti grondas differenzas tranter las dunnas ed ils umens, cunzunt areguard l'engaschament en la lavur voluntara instituziunalisada ed informala¹.

Dunnas Umens

En omadus secturs ha la lavur voluntara da las dunnas circa la medema dimensiun, entant ch'ils umens prestan quasi duas giadas uschè blera lavur voluntara instituziunalisada sco lavur voluntara informala. Ils umens prestan la pli blera lavur voluntara en il rom d'uniuns da sport, da partidas politicas, da cumissiuns publicas e da cuminanzas d'interess.

Las dunnas percunter èn engaschadas principalmain en organisaziuns socialas e caritativas, ecclesiasticas e culturalas. Dapi l'onn 2004 sminuescha la participaziun da la populaziun a la lavur voluntara.

¹ www.bfs.admin.ch; Überblick zur Freiwilligenarbeit, Beteiligung der Bevölkerung, 2007

Lavur voluntara en il Grischun

En il Grischun è l'engaschament en uffizi d'onur fitg grond en la cumparegliaziun naziunala¹. Tut en tut è il Grischun ensemen cun il chantun Lucerna a la testa da tut ils chantuns. Pertutgant la lavur voluntara instituziunalisada occupa noss chantun la tschintgavla piazza da tut ils chantuns da la Svizra, pertutgant la lavur voluntara informala schizunt la terza piazza.

Il metastudi davart "la participaziun politica da dunnas a la politica communal en il Grischun" ha er retschertgà la dimensiun da la lavur voluntara instituziunalisada e mussa che la participaziun è bler pli gronda, numnadamain 49.4 pertschient².

Las dunnas ch'èn vegnidas interrogadas en quest studi èn s'engaschadas il pli fitg en uniuns da sport, en il sector social e caritativ ed en il sector ecclesiastic e cultural, e quai a 40 pertschient.

En noss studi "Gratuit, ma betg per nagut" n'èn las uniuns da sport betg vegnidas retschertgadas. La dimensiun da la lavur voluntara da las Grischunas n'è betg enconuscenta. Per ils umens dal Grischun na datti naginas cifras correspudentas; lur engaschament voluntar en las uniuns da sport dastgass bain esser d'ina dimensiun sumeglianta ubain schizunt pli gronda ch'en il rest da la Svizra.

¹ Freiwilliges Engagement in der Schweiz, 2007, paginas 56 – 107; las datas sa refereschon als onns 1997, 2000 e 2004

² Hofmann, Bardill Arn, Redolfi, Belser: Meta-Studie, Cuir 2004, paginas 57 – 58

Furmas d'organisaziun e structuradas da las organisaziuns da dunnas

Las organisaziuns grischunas da dunnas han fitg differentas furmas d'organisaziun e fitg differentas structuradas. I dat uniuns cun in presidi, suprastanzas e secziuns en l'entir chantun, dentant er raits, cuminanzas d'interess, associaziuns u fundaziuns. Intginas uniuns lavuran senza presidi, autras han in secretariat, in comité d'acziun u furman tenor basegn in comité d'organisaziun. La lavur vegn surpigliada en tschertas uniuns er da cumissiuns u da gruppas spezializadas.

En las organisaziuns grischunas da dunnas datti in grond potenzial da dunnas cun experientscha da direcziun. Las incumbensas da suprastanza e las lavurs da coordinaziun en las organisaziuns da dunnas èn per bleras dunnas champs d'experientscha ideals e gidan a furmar lur qualificaziuns centralas. Quest potenzial po er vegnir utilisà pli e pli per in'activitad da gudogn.

Presidi / copresidi

Suprastanza

Secretariat

Secziuns

Cumissiuns

Gruppas spezializadas

Coordinaturas

Rait

Associaziun

Cuminanza d'interess

Secziuns da federaziuns da tetg svizras

Ulteriuras structuradas

Dumber da las singulas funcziuns en las 23 organisaziuns da dunnas

Champs d'activad da las organisaziuns da dunnas

Collavuraziun a projects socials

Sustegn da famiglias basegnusas

Collavuraziun al di mundial da l'uraziun

Organisaziun e realisaziun dal di internaziunal da la dunna

Fidelia, visitar uffants malsauns en la clinica d'uffants per giugar, per zambregiar, per raquintar istorgias e.u.v.

Furmaziun supplementara da las suprastanzas d'uniuns

Cussegliaziun da dunnas areguard il preventiv, il return en la vita professiunala, il dretg, il divorzi

Visitar pazientas e pazients cun la biblioteca mobila en l'ospital chantunal

Lieus da scuntrada per mammas e per uffants pitschens

Gruppa da lavur, dischoccupaziun da giuvenils

Vegnir activ empè da guardar davent

Furmaziun ed infurmaziun da geniturs davart il tema naschientscha

Organisaziun e realisaziun da cults divins per dunnas

Integraziun da migrantas

Project "Fraubünden", sustegn da projects da perscrutaziun e da cudeschs

Scuntradas mensilas cun referats e cun curs

Surdada dal premi Dunna

Champs d'actividad da dunnas en las secziuns

Manar la butia da rauba da segund maun, il café da dunnas

Organisar e distribuir il latg da pausa

Furmaziun supplementara da las suprastanzas d'uniuns

Visitar senioras e seniors en il temp d'Advent

Far spassegiadas cun la sutga cun rodas per chasas da tgira e per centers da persunas attempadas

Nettegiar il museum regiunal

Martgà da pileschs d'uffants, gidar ad organisar il cortegi da ravas, preparar e realisar il viadi da las senioras e dals seniors

Gratular a persunas da passa 80 onns a lur anniversari

Far tarscholas, pauns e turtas per il bazar

Cussegliaziun per mammas

Far cun stgaina soccas, soccas da letg e cuvertas per chasas da dimora

Furmaziun ed infurmaziun da geniturs davart il tema naschientscha, gidar a realisar suentermezdis da cumpagnia, organisar curs, p.ex. ervas selvadias, cuschinar e.u.v.

Festa dal 1. d'avust

Project "Fraubünden", sustegn da projects da perscrutaziun e da cudeschs

Festa naziunala, gruppa da gieu e gruppa d'uffants pitschens

Tantas uras lavuran dunnas gratuitamain en las organisaziuns grischunas da dunnas

Las dunnas grischunas prestan 31 uras per onn en lur organisaziuns ed en lur federaziuns. Questa cifra è ina calculaziun approximativa fitg conservativa. Ella sa basa sin las uras ch'èn vegnidas prestadas efectivamain da las 10 organisaziuns da dunnas da la gruppa 1 inclusiv da lur secziuns.¹ Concretamain è vegnidas inditgadas 47'309.7 uras. La media annuala da tut las organisaziuns è in engaschament da 6.7 uras per commembra.

Questa cifra n'è dentant betg fitg expressiva, perquai che las differenzas èn fitg grondas. Dals fegls che han servì per registrar las uras sa lascha far in'analisa da las commembras activas (var 3500 dunnas) che impundan en media 31 uras per onn per lur engaschament voluntar. Sch'ins fa ina calculaziun approximativa sin tut il dumber da commembras da tut las organisaziuns (gruppa 1 e gruppa 2), resultan 108'070 uras per onn.²

¹ Vesair pagina 2

² Questa calculaziun approximativa sa basa sin la valor d'experientscha da 234 secziuns

Quant temp che presidentas, suprastantas e commembras impundan¹

Sco spetgà è la marscha da l'engaschament fitg gronda tranter las singulas organisaziuns da dunnas, dentant er tranter las differentas funcziuns. Uschia impunda la presidenta d'ina unica secziun 318 uras per onn per ses uffizi d'onur, presidentas d'uniuns u da secziuns adempleschan las funcziuns da lur uffizi cun in pensum da 127 uras per onn en media. Er las suprastantas impundan bler temp: circa 100 uras per onn. La gronda part da las organisaziuns da dunnas e lur secziuns impundan bleras uras per realisar occurrenzas da tutta spezia. Igl è interessant che quest temp correspunda circa exactamain al temp che vegn impundi per la lavur da presidi e da suprastanza.

Presidi

Suprastanza (senza presidi)

Engaschament da las commembras per occurrenzas

Acziuns, activitads da gruppa

Presidi e suprastanza

Dumber d'uras prestadas tenor funcziun en uras durant in onn

¹ La basa èn qua las uras ch'èn vegnidas prestadas effectivamain

² La suprastanza sa cumpona per regla da trais fin sis commembras

Las uras prestadas valan .6 milliuns francs

La lavur voluntara vegn bain furnida gratuitamain, ma per nagut n'è ella betg. La societad è dependenta da la lavur voluntara, pertge che la lavur voluntara è in chapital social¹. La lavur voluntara ha pia ina valur che na po betg vegnir numnada en francs ed en raps. La lavur voluntara permetta d'acquistar competenzas ed enconuschientschas ch'èn reconuschidas sco qualificaziuns centralas sin il martgà da lavur e che pon esser relevantas per il salari. En Svizra vegn quai documentà cun il "dossier voluntariat svizzer"². A chaschun da l'onn internaziunal da las voluntarias e dals voluntaris, proclamà da l'ONU, ha l'uffizi federal da statistica fatg l'onn 2001 ina retschertga tar 16'000 personas davart la lavur nunpajada. 41 pertschient da las personas che vivan en Svizra prestan lavur voluntara (inclusiv uniuns da sport). En vista a la dimensiun da la lavur prestada presuma l'uffizi federal da statistica ch'i vegnian fatgas var 44 milliuns uras per mais, in dumber che correspunda a 248'000 plazzas da lavur a temp cumplain. En quest studi avain nus transfurmà en ina moda sumeglianta la "valuta temp" en la "valuta daners" per mussar la lavur voluntara da millis da Grischunas. Sco basa è vegnì duvrà il temp da lavur per onn d'ina dunna. Quest temp è vegnì calculà da l'uffizi federal da statistica ed importa 1861 uras (correspunda al pensum d'ina persona employada).

Las 108'070 uras ch'èn vegnidas calculadas approximativamain e che vegnan prestadas da las organisaziuns da dunnas correspundan a 58 pensums da personas employadas.

Ils custs da persunal per in pensum d'ina persona employada importan, tar in salari mesaun d'ina dunna da 4'875 francs per mais, 96'646 francs per onn. Quest import è vegnì transfurmà en ils 58 pensums da personas employadas.

En la "valuta daners" importa la valur da la lavur che vegn prestada voluntarmain en las

organisaziuns grischunas da dunnas 5.6 milliuns francs per onn.

¹ Questa noziun è vegnida introducida en las ciencias socialas il cumenzament dals onns 90

² www.sozialzeitausweis.ch

Tants daners rimnan las dunnas da las organisaziuns grischunas da dunnas per donaziuns

En lur organisaziuns ed en lur federaziuns rimnan las dunnas grischunas **475'154 francs** durant in onn per donaziuns. Questa cifra è ina calculaziun approximativa che sa basa sin las datas che las 23 organisaziuns da dunnas participadas han inditgà effectivamain sin ils questunaris. Concretamain è vegnids inditgads 240'192 francs. Per la calculaziun approximativa è vegnida calculada ina valur mesauna per mintga organisaziun respectivamain per mintga secziun. La lavur da collecta da las organisaziuns è fitg differenta. Perquai n'èn ils singuls imports insumma betg significativs areguard il success u areguard la disditga da la collecta. Il resultat è tuttina impressiunant: Annualmain vegnan rimnads quasi in mez milliun francs.

Il studi ha er retschertgà en general la moda e la maniera, co che las organisaziuns da dunnas rimnan daners per ina buna chausa. Qua sa mussa la creativitat che las dunnas èn ablas e prontas da sviluppar. Uschè interessantas e variadas sco quai che las occurrenz per rimnar daners èn, uschè differentes èn ils projects e las organisaziuns che survegnan ils daners. Sin las proximas duas paginas preschentan nus ina pitschna tscherna da questas collectas.

¹ In'organisaziun da questa gruppa na rimna betg daners

² Trais organisaziuns da questa gruppa na rimnan betg daners

Co ch'i vegn rimnà daners en las uniuns

Collecta
Discussiun da podium cun collecta
Collecta a chaschun d'in "business-lunch"

Martgà da pileschs

Stan al martgà d'atun

Buffet da desserts ad in'occurrenza
Vendita da lavurs retgamadas
Service a la festa da chant
Di da schuppa
Collecta dal cult divin da las dunnas
Vendita da rosas
Festa annuala da beneficenza
Vendita a la bursa da vestgadira
Collectadras che van da chasa a chasa
Lotto
Vendita da chandailas da Pasca
Bursa da velos
Turnier da golf per dunnas
Café e turta
Catering per occurrenzas d'uniuns

Pastizaria da Pasca
Concert da beneficenza

Tgi che survegn las donaziuns da las organisaziuns da dunnas

Ufficina protetta a Samedan

Termagls per la piazza da giugar en il vitg

Local da giuventetgna en il vitg

Bibliotecas e ludotecas

Suentermezdi da persunas attempadas

Champ da la 6avla classa

Pro Filia dal Grischun

Servetsch da gidantras da chasa dal Grischun

Gentar da persunas attempadas

Material da zambregiar per la chasa da persunas attempadas

Club da sutgas cun rodas a Cuira

Procap dal Grischun

Ospital a Nepal

adebar, post grischun da cussegliaziun per planisaziun da famiglia, sexualitad, gravidanza e partenadi

Arche Nova ad Igis

Chasa da dunnas a Cuira

Son Niclà da scolina

Uniun da mammas cun uffants pitschens

Paun per tuttas e per tuts

Instruments da musica per in gimnasi rumen

Ovra da s. Lisabetta

Missiun catolica Ecuador

Nua e per tge intent che las collectas van

Il studi ha er retschertgà nua e per tge intent che las collectas van. La gronda part dals daners resta en il Grischun, e la part la pli gronda va a favur da projects da dunnas e da famiglias.

Grischun

Exteriur

Svizra

Repartiziun geografica da las collectas

Repartiziun geografica da las collectas per projects da dunnas e da famiglias

Resumaziun dals resultats

Las datas ch'èn vegnidas retschertgadas en quest studi cumprovan che almain mintga quarta Grischuna creschida è commembra d'ina organisaziun da dunnas. Las commembras activas da las organisaziuns da dunnas s'engaschan en media 31 uras per onn en questas organisaziuns. Da las indicaziuns che sa basan sin ina declaranza persunala da las organisaziuns da dunnas resultan – en ina calculaziun approximativa – 108'070 uras da lavur voluntara, cun ina valur monetara da bunamain 5.6 milliuns francs per onn. Ultra da quai rimnan las organisaziuns da dunnas circa in mez milliun francs e laschan pervegnir quels ad auters projects ed ad autras organisaziuns, principalmain en il Grischun ed a favur da projects da dunnas e da famiglias.

La cumparegliaziun cun autras analisas mussa che las datas ch'èn vegnidas retschertgadas en noss studi preschentan segiramain ina limita bassa. Fitg probabel èsi, che tant la participaziun da las Grischunas sco er la dimensiun da las uras prestadas e dals daners rimnads èn pli grondas.

Ultra da las dunnas en las 23 organisaziuns da dunnas datti segiramain anc millis da dunnas che s'engaschan en clubs da service maschadads, en las baselgias, en la tgira d'uffants, en la lavur cun persunas attempadas, en las organisaziuns da persunas impedidas ed en autras ovras d'agid. Il metastudi¹ ch'è gia vegnì menziunà cumprova ina participaziun da quasi 50 pertschient da las dunnas (inclusiv uniuns da sport).

Il studi ha la finamira da render visibla e da far palais la lavur da las dunnas grischunas che vegn savens prestada en uffizi d'onur. Il motiv è cunzunt quel che questas lavurs na giudan betg gronda stima e vegnan savens er apprezzadas memia pauc. Gist en noss chantun rural cun numerusas vischnancas pitschnas èn las uniuns da dunnas ina rait sociala indispensabla che promova la cuminanza e la solidaritad.

¹ Vesair pagina 8

Questas uniuns ed organisaziuns da dunnas èn la finala in punct da partenza impurtant per dunnas che vulan s'engaschar en la publicitad e che sa qualifitgeschan e s'acquistan las enconuschientschas necessarias en questa activitad. Las organisaziuns da dunnas genereschon chapital social e vastas cumpetenzas. Da quai profitain nus tuttas e nus tuts.

L'importanza sociopolitica da la lavur voluntara en las organisaziuns da dunnas

Per dunnas ha in engaschament voluntar en in'organisaziun da dunnas ina valur speziala. Dal punct da vista istoric è questa lavur stada per las dunnas ditg l'unica pussaivladad reconuschida da la societad che las ha permess da bandunar la sfera privata ch'era destinada per ellas. Questa tradiziun è er stada il motiv, pertge che la gronda part da las organisaziuns da dunnas han in'orientaziun sociala e caritativa ed in'otra cultura che per exempel las federaziuns da dunnas che s'engaschan per l'egualitad da las schlattainas. Questa constataziun vala er per la gronda part da las organisaziuns grischunas da dunnas ch'èn sa participadas a quest studi. Entant ch'ils umens cumbineschan in'activitad en uffizi d'onur plitost cun ina carriera (politica) e profitan cleramain da la rait che stat en connex cun questa activitad, mettan las dunnas plitost en il center da questa activitad il servetsch a las commembras ed als commembers pli debels da la societad. Per omaduas schlattainas vala dentant che la lavur voluntara è ina contribuziun activa a la cuminanza ed a nosa societad. La conscienza per quest fatg sto cunzunt anc vegnir rinforzada tar las dunnas. Per quai dovri dentant er dapli stima per lur engaschament voluntar. Questa lavur prestan ellas sper lur grond engaschament en il sectur informal ed en la lavur da chasa e da famiglia (medemamain gratuitas).

La stima po vegnir exprimida en differenta moda e maniera. Il chantun Vad ha p.ex. integrà in artigel en sia nova constituziun chantunala che reconuscha expressivamain la lavur voluntara e ch'empermetta da la promover. Sin plaun naziunal ha il cussegl federal refusà fin ussa, analogamain a las bunificaziuns d'educaziun, d'introducir bunificaziuns per la lavur voluntara relevantas per las rentas. Ma personas che prestan lavur voluntara pon applitgar il "dossier volontariat svizzer" che vegn reconuschì d'intginas interpresas e che po motivar in meglier salari al cumenzament d'ina activitad da gudogn. En il Grischun n'è l'idea anc betg fitg derasada ch'interpresas promovian activamain l'engaschament da lur collavuraturas e da lur collavuratur en uffizi d'onur, quai pudess però influenzer positivamain la reputaziun d'ina interpresa ed amplifitgar las cumpetenzas da las collavuraturas e dals collavuratur.

Sin plaun chantunal u local fissi gia bun, sche la politica integrass in pau pli fitg che fin ussa las organisaziuns e las federaziuns da dunnas en ses process per furmar l'opiniun. Las organisaziuns grondas vegnan bain envidadas en cas d'ina consultaziun davart leschas e davart outras dumondas, ma las uniuns da dunnas ston en mintga cas vegnir integradas meglier en planisaziuns ed en process politics sin plaun communal. Uschia pudess sa far valair concretamain la stima per la lavur prestada. La societad profita gea fitg ferm da l'engaschament voluntar da las dunnas.

Agiunta Questas datas èn vegnidas retschertgadas per il studi

Per l'emprima giada èn vegnidas retschertgadas per quest studi las datas exactas davart il dumber da las uras che vegnan prestadas en uffizi d'onur, davart la dimensiun da las collectas, davart la furma e la structura d'organisaziun, davart ils champs d'actividad e davart il dumber da commembras da las organisaziuns grischunas da dunnas. Questas datas èn pia ina basa unica per ulteriuras lavurs da perscrutaziun.¹ Ellas sa basan (cun excepziun da las calculaziuns approximativas) sin las decleranzas personalas da las organisaziuns da dunnas.

Questiunari

Tut las 23 organisaziuns da dunnas han survegnì in questiunari cun dumondas davart la furma e la structura da l'organisaziun, davart ils champs d'actividad, davart il dumber da personas en la suprastanza da l'organisaziun e da las secziuns; a medem temp èsi vegnì retschertgà tge funcziuns e tge projects che vegnan fatgs en uffizi d'onur e tge chaussas che vegnan eventualmain remuneradas. Ultra da quai èn vegnids retschertgads l'actividad da rimnar daners ed il gener da la collecta per donaziuns. Dues dimensiuns da l'actividad en uffizi d'onur n'èn betg vegnidas retschertgadas: la motivaziun e la prontezza sco er la stima e la cuntentezza². Il studi è perquai en emprima lingia da natira quantitativa.

Fegls per registrar las uras

En las 10 organisaziuns da dunnas da la gruppa 1, ch'èn structuradas per part er en secziuns, han personas responsablas, ch'èn vegnidas designadas per quest intent, emplenì durant in onn³ fegls per registrar las uras ed han inoltrà quels per regla mintga quartal a la coordinatura dal project⁴. Sin ils fegls per registrar las uras è il temp impundì vegnì protocollà en uras. Ils fegls per registrar las uras mussan detagliadamain quant gronda che la lavur per mintga actividad è (pia er per il presidi, per la lavur da suprastanza u per occurrenz) en las singulas organisaziuns da dunnas.

Actividad da rimnar daners

La gronda part da las organisaziuns da dunnas rimnan, ultra da lur actividad en uffizi d'onur, daners ch'ellas dattan vinavant ad autras organisaziuns da dunnas ed a projects. Il studi ha retschertgà durant in onn l'import dals daners rimnads, ha dumandà, cun tge instruments che quests daners vegnan rimnads ed a tgi che la collecta va.

¹ Las datas che vegnan publitgadas en questa brochura èn resumaziuns e calculaziuns approximativas da las datas detagliadas. Per intents da perscrutaziun pon ins prender invista da las datas detagliadas tar il post da stab

² Uffizi federal da statistica: Studie zum Bericht zur Freiwilligenarbeit in der Schweiz, 2004, pagina 32: per studis empirics davart la lavur voluntara vegnan recumandadas sis dimensiuns; nus avain retschertgà quatter da quellas

³ Favrer/mars 2007 fin schaner/favrer 2008

⁴ Per part ha la coordinatura dal project survegnì ils fegls per registrar las uras er en intervals pli gronds

Organisaziun dal project

Organisaziun dal project

Il settember 2006 ha la "maisa radunda" da l'organisaziun grischuna da dunnas¹ concludì da retschertgar e da publitgar la dimensiun da la lavur voluntara en sias organisaziuns. Il project è vegnì manà e finanzià dal post da stab per l'egualità da las schanzas². La coordinaziun dal project ha gì Yvonne Monsch (Tavau). Il project è vegnì accumpagnà d'ina gruppa da lavur da sis persunas. Da questa gruppa han fatg part represchentantas da las organisaziuns da dunnas sco er in'ulteriura persuna interessada. La coordinatura dal è sa preschentada a chaschun da differentas occurrenzas da las organisaziuns da dunnas partecipadas per far reclama per il project. Ella ha cusseglià persunalmain ed al telefon las participantas e las ha motivadas cuntinuadamain.

Metoda da retschertga

Per far las retschertgas èsi vegnì duvrà d'ina vart in questiuari e da l'autra vart in feagl per registrar las uras. Cun las retschertgas èsi vegnì cumenzà la primavaira 2007. Terminadas èn ellas vegnidas il di da referenza dals 30 da zercladur 2008. Las retschertgas sa basan sin la decleranza persunala da las participantas. Las organisaziuns da dunnas èn vegnidas repartidas en duas gruppas. La gruppa 1 cumpiglia las organisaziuns che adempleschan en emprima lingia in'actività d'utilità publica e ch'èn stadas ablas da registrar las uras; ellas han respundì supplementarmain il questiuari. La gruppa 2 cumpiglia las ulteriuras organisaziuns; ellas n'han betg registrà las uras, mabain han emplenì il questiuari.

¹ Dapi l'onn 2003 sa scuntra la "maisa radunda" duas giadas per onn per in barat d'infurmaziuns. La "maisa radunda" è in project dal post da stab per l'egualità da las schanzas

² Il post da stab è ina partiziun dals servetschs dal departament d'educaziun, cultura e protecziun da l'ambient dal chantun Grischun ed è suttamess directamain al schef dal departament

Procentuala da respostas

Procentuala da respostas

Sin fundament da la gronda lavur da scleriment e d'infurmaziun che la coordinatura dal project ha prestà e sin fundament da la motivaziun da las presidentas e da las suprastanzas da las organisaziuns da dunnas han ins pudì far quint cun in'auta procentuala da respostas. Effectivamain ha ella importà quasi 100 pertschient. Da las organisaziuns da dunnas ch'èn vegnidas dumandadas èn sa participadas tuttas, cun excepziun dad ina.

Igl èn vegnids evaluads 26 questiuinaris¹ e 300 fegls per registrar las uras da 61 organisaziuns da dunnas respectivamain da lur secziuns localas, e quai da totalmain 4956 commembras. Las datas retschertgadas èn represchentativas per 16'124 commembras da 23 organisaziuns da dunnas. Las datas effectivas ch'èn resultatadas da la retschertga èn vegnidas calculadas approximativamain per il dumber da commembras.

Anonimisaziun

Sin giavisch da las organisaziuns da dunnas participadas vegnan las datas publitgadas uschia, che las unitads da datas na pon betg vegnir attribuidas a las singulas organisaziuns. Quai vala er per la retschertga da l'actividad da rimnar daners e per ils exempels menziunads da las differentas activitads. Per intents da perscrutaziun scientifica pon ins prender invista da las datas – en enclegientscha cun las organisaziuns – tar il post da stab.

¹ Vesair pagina 21 "Questas datas èn vegnidas retschertgadas"

Ulteriura litteratura e links en la rait

Litteratura

Studie zum Bericht zur Freiwilligenarbeit in der Schweiz. Rapport d'expertas e d'experts da Guido Münzel & partenaris, uffizi federal da statistica, Neuchâtel 2004

Cifras e fatgs. Umens e dunnas. Grischun. Post da stab per l'egualitad da las schanzas, Cuira 2005

Hofmann-Conrad, Silvia, Bardill Arn, Sina, Redolfi, Silke, Belser, Katharina: Meta. Politische Partizipation von Frauen in der Gemeindepolitik Graubündens, Turitg/Cuira 2004

Farago, Peter (editur): Freiwilliges Engagement in der Schweiz, Turitg 2007

Farago, Peter (editur): Monetarisierung der Freiwilligkeit, Turitg 2006

Links en la rait (selecziun)

www.stagl.gr.ch/Publikationen

Broschura "Cifras e fatgs" en las trais linguas chantunalas

www.awt.gr.ch/Statistik

Statistica da la populaziun dal Grischun

www.bfs.admin.ch

Lavur gratuita – datas, indicaturs – survista da la lavur gratuita 2007

www.sozialzeit.ch

Infurmaziuns davart il "dossier voluntariat svizzer"

www.benevol.ch

www.sgg-ssup.ch

Societad svizra d'utilitad publica

www.forum-freiwilligenarbeit.ch

www.alliancef.ch

Allianza da las societads femininas svizas cun links tar tut las organisaziuns chantunalas

Adressas da las organisaziuns grischunas da dunnas sin www.stagl.gr.ch

Impressum

Editura, direcziun dal project

Post da stab per l'egualitad da las schanzas, servetschs dal DECA, www.stagl.gr.ch

Retschertgas, coordinaziun ed evaluaziun

Yvonne Monsch

Text e redacziun

Silvia Hofmann

Layout e grafica

miux, Cuir, www.miux.ch

Stampa

Casanova stampa SA, Cuir

La versiun rumantscha e la versiun taliana stattan a disposiziun online sin www.stagl.ch

Cuir, 2008

Engraziament

Nus engraziain da cor a tut las organisaziuns grischunas da dunnas per lur participaziun al studi. In engraziament spezial a tut las dunnas che han emplenì ils fecls da registraziun. Grond engraziament er a las commembras da la gruppa da lavur "Gratuit, ma betg per nagut": Lea Schneller (centrala da dunnas GR), Marta Padrun (puras GR), Marion Theus (plenum da dunnas GR), Margot Gabathuler (societad d'utilitad publica), Gaby Marti (uniun catolica da dunnas), Veronika Übersax, Yvonne Monsch (Grischunas).

Post da stab per l'egualitad da las schanzas, Loestrasse 37, 7000 Cuir, www.stagl.gr.ch